

OKULLARDA PSİKOSOSYAL KORUMA ÖNLEME VE KRİZE MÜDAHALE EL KİTABI

ÇARŞAMBA KAYMAKAMLIĞI
ÇARŞAMBA HACI YILMAZ YILMAZ REHBERLİK VE
ARAŞTIRMA MERKEZİ

EKİM-2022

İLETİŞİM BİLGİLERİ

1. Samsun Valiliği İl Kriz Merkezi :0362 435 93 76
2. Samsun Valiliği :0362 431 64 75 – 78
3. İl Kriz Koordinatörlüğü :0362 435 93 76
4. İl Sivil Savunma Müdürlüğü :0362 439 05 60-61
5. Milli Eğitim Müdürlüğü :0362 833 16 16 - 834 48 55
6. İl Milli Eğitim Müdürlüğü :0362435 80 63
7. Samsun Emniyet Müdürlüğü :0362 311 30 90
8. İlçe Emniyet Müdürlüğü: :0362 8332310
9. Polis / Jandarma / İtfaiye / Ambulans :112
10. Samsun Eğitim Ve Araştırma Hastanesi :0362 311 15 00
11. OMÜ Hastanesi :0362 312 1919
12. Çarşamba Devlet Hastanesi :0362 834 2222-833 8080
13. Kan Merkezi :0362 457 55 65
14. Sağlık Müdürlüğü :444 5112
15. Kriz Müdahale Ekibi :0362833 16 60
16. Rehberlik ve Araştırma Merkezi :0362833 16 60

PSİKOSOSYAL KORUMA ÖNLEME VE KRİZE MÜDAHALE EKİBİ

S.N	ADI SOYADI	GÖREVİ	GÖREV YERİ
1	Halil KANAT	Çarşamba İlçe MEM Şube Müdürü	Çarşamba İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü
2	Talip ATAŞ	Hacı Yılmaz Yılmaz RAM Müdürü	Çarşamba Hacı Yılmaz Yılmaz Rehberlik ve Araştırma Merkezi
3	Emrah KARATAŞ	Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Bölüm Başkanı	Çarşamba Hacı Yılmaz Yılmaz Rehberlik ve Araştırma Merkezi
4	İsa MERT	Psikolojik Danışman	Çarşamba Hacı Yılmaz Yılmaz Rehberlik ve Araştırma Merkezi
5	Şule OK TAŞ	Psikolojik Danışman	Çarşamba Hacı Yılmaz Yılmaz Rehberlik ve Araştırma Merkezi
6	Sibel ÇEVİKKOL	Psikolojik Danışman	Çarşamba Hacı Yılmaz Yılmaz Rehberlik ve Araştırma Merkezi
7	Özlem EFİL	Psikolojik Danışman	Çarşamba Anadolu Lisesi
8	Mustafa BİLİR	Psikolojik Danışman	Kızılot Ortaokulu
9	Berre ÖZER	Psikolojik Danışman	Cumhuriyet O.O
10	Miraç GÖKHAN KARABULUT	Psikolojik Danışman	Çarşamba Yeşilirmak İlkokulu
11	Büşra BALTA	Psikolojik Danışman	Çarşamba MTAL
12	Volkan AKAR	Psikolojik Danışman	Ali Fuat Başgil İHO
13	Sultan KAYA	Psikolojik Danışman	Cemil Meriç İlkokulu
14	Melike Gurbet KARATAŞ	Psikolojik Danışman	Nene Hatun Anaokulu
15	Engin Serhat İŞÇİ	Psikolojik Danışman	Dikbıyık Anadolu Lisesi

PSİKOSOSYAL KORUMA ÖNLEME VE KRİZE MÜDAHALE SÜRECİ

A. KRİZ ÖNCESİ YAPILMASI GEREKEN ÖNLEYİCİ ÇALIŞMALAR

1. Temel Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Eğitimi yapılır. Eğitim - Öğretim yılı başı mesleki çalışma döneminde okul müdürlüğünün planlaması ile bu konuda eğitim almış uzman tarafından; idareci, öğretmen, okul personeli ve tüm ilgililere (temizlik ve güvenlik görevlileri, servis şoförleri, kantin görevlileri vb.) eğitim verilir.

2. Okul Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale Ekibi kurulur.

Okul Müdürü tarafından Rehberlik ve Psikolojik Danışma Servisi ile işbirliği kurularak sene başı öğretmenler kurulunda Okul Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi üyeleri seçilir. Okul müdürü veya okul müdürü tarafından görevlendirilmiş bir müdür yardımcısı başkanlığında, varsa rehberlik öğretmenleri ile rehberlik hizmetleri yürütme komisyonu üyesi her sınıf düzeyinden en az bir sınıf rehber öğretmeninden oluşur.

3. Okul/Kurum Müdürü başkanlığında okul psikososyal koruma, önleme ve krize müdahale ekibi sene başı toplantısı yapılır.

Okul ekibi birinci dönemin başı, ikinci dönemin başı ve ikinci dönemin sonu olmak üzere yılda üç kez ve ihtiyaç duyulan hâllerde toplanır.

Kriz ekibi üyelerinin görevlerine ilişkin sorumluluklar konuşulur ve yazılı olarak tebliğ edilir. Veli ve öğretmen telefon zinciri oluşturulur. Kriz durumlarında yapılacaklar konusunda planlama yapılır.

Okul risk haritası Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi tarafından değerlendirilir; olası risklere yönelik önlemler alınır.

Acil durumlarda aranacak olan telefon numaraları (112 vb.) belirlenir.

4. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan “Psikososyal Önleyici Destek Programı” uygulanır.

- Psikolojik Danışman/Rehber Öğretmen olan okullarda; Psikolojik Danışman/Rehber Öğretmen sırasıyla öğretmen ve velilere; sonrasında sınıf rehber öğretmenleri öğrencilere Psikososyal Önleyici Destek Programı Etkinliklerini uygular.

- Psikolojik Danışman/Rehber Öğretmen olmayan okullarda; RAM personeli sırasıyla öğretmen ve velilere; sonrasında sınıf rehber öğretmenleri öğrencilere

Psikososyal Önleyici Destek Programı Etkinliklerini uygular.

5. Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale dosyası oluşturulur. Bu dosyada olması gerekenler aşağıda belirtilmiştir.

- Üyeler ve görev dağılımları,
- Ekibin iletişim bilgileri,
- Üyeler arasında iletişim ağı,
- Acil durum telefonları,
- Kriz anında aranacak yetkili kurum ve kuruluşların telefon numaraları
- Psikososyal koruma önleme ve krize müdahale ile ilgili tüm eğitim dokümanları ve çalışmaları,
- İlk yardım, arama kurtarma gibi eğitimlere katılan personel bilgileri,
- Risk haritası sonucuna göre okulda yapılan çalışmalar.

B. KRİZ ANINDA YAPILMASI GEREKEN ÇALIŞMALAR

1. Okul içerisinde kriz durumuna göre gerekli güvenlik önlemleri alınır.
2. Gerekli ilgili kurumlara (sağlık, itfaiye, emniyet, jandarma vb.) haber verilir.
3. Gerekli durumlarda eğitimli personel tarafından ilk yardım çalışmaları yapılır.
4. İhtiyaç halinde etkilenme düzeyi yüksek olan öğrenci, veli ve öğretmenlere Psikolojik İlk Yardım çalışmaları yapılır.
5. Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale Ekibi acil olarak toplanır.
6. Okul Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale Ekibi tarafından Okul Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale hizmetleri Gözlem Formu (EK-1) doldurulur. Okul Müdürlüğü tarafından İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne ve Rehberlik Araştırma Merkezine bilgi verilir.
7. Okul Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale Ekibi tarafından travma/kriz durumunda personel kapasitesi yetersiz kaldığında ve destek ihtiyacı ortaya çıktığında “Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale Hizmetleri Destek Talep Formu” (EK-2) doldurularak İl/İlçe Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale Ekibinden destek talep edilir. İl/İlçe Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale Ekibi ile işbirliği yapılır.

8. Yapılan çalışmalar ihtiyaç durumuna göre günlük ve haftalık olarak ekip yeleri tarafından değerlendirilir.

C. KRİZ SONRASINDA YAPILMASI GEREKEN ÇALIŞMALAR

1. Günlük veya haftalık durum değerlendirme toplantısı yapılır. Kriz sonrası süreç ve aşamalar gözden geçirilir ve tutakla kayıt altına alınır.

2. Yapılan toplantılar sonrasında Okul Ekibi okulda yaşanan travma/kriz durumlarına yönelik gerçekteştirilen krize müdahale çalışmalarını “Psikososyal Koruma, nleme ve Krize Müdahale Hizmetleri Çalışma Raporu”nu (EK-3) doldurarak okul müdürlüğü aracılığıyla İlçe Millî Eğitim Müdürlüğüne gönderilir.

3. Okul Ekibi tarafından travma / kriz durumlarına yönelik gerçekteştirilen çalışmalar sonunda; gerekli izleme ve değerlendirmeler yapılıp; “Psikososyal Koruma, nleme ve Krize Müdahale Hizmetleri İzleme Formu”nu (EK-4) doldurarak okul müdürlüğü aracılığıyla İlçe Millî Eğitim Müdürlüğüne gönderilir.

4. Gerçekteştirilen çalışmalar ve görüşmeler sonrasında izleme ve takip çalışmalarına devam edilir.

CİNSEL İSTİSMAR DURUMUNDA OKULLARDA İZLENECEK ADIMLAR

S. No	Yapılacak Çalışmalar	Uygulamalar	Sorumlular	Hedef Kitle	Öneri ve Açıklamalar
1	Güvenlik Önlemlerinin Alınması	<p>Olay okulda yaşanmışsa; İstismara uğrayan çocuğun ve istismarcının güvenliği sağlanır. Mağdur istismar ortamından ve istismarcıdan uzaklaştırılır. Olay yeri, güvenlik çemberine alınır.</p> <p>İhtiyaç halinde 112 aranır.</p> <p>İhtiyaç halinde karmaşa olmaması için okula giriş-çıkışları kontrol altına alınır. İhtiyaç halinde öğrenciler sınıflarda ya da güvenli ortamlarda kontrol altına alınır.</p> <p>Görevlerini sürdüremeyecek durumda olan, etkilenmişlik düzeyi yüksek öğretmen, öğrenci ve personel belirlenir ve gerekli yardımı almaları sağlanır.</p>	Okul Yönetimi Okul Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi Rehberlik Servisi	Mağdur İstismarcı Öğrenciler Okul Personeli	Alınacak önlemler ve kimlerin hangi görevleri yapacağı olayın niteliğine göre kararlaştırılmalıdır. İstismar okulda ve öğrenciler arasında gerçekleşmiş ise, çocukların aileleri, okula görüşmeye aynı anda çağrılmamalıdır.
2	Beyanların Tutanak Haline Getirilip Bildirimde Bulunulması	<p>Olayın ne zaman ve nerede (okul içinde ya da dışında) yaşandığı fark etmeksizin; çocuğun beyanı esas kabul edilerek doğruluğu sorgulanmaz.</p> <p>Çocuğun olayı paylaştığı kişi, olayı çocuktan duyduğu şekliyle (birebir) tutanak haline getirerek; okul müdürlüğüne yazılı olarak bildirimde bulunur.</p> <p>Okul yönetimi, olayın detaylarına girmeden tarih, yer, saat, biçim, kişilerle ilgili kısa, net ve anlaşılır ifadeler kullanılarak okulun bulunduğu bölgedeki Çocuk Şube Müdürlüğüne/Polis Merkezine/Jandarmaya/Savcılığa yazılı bildirimde bulunur.</p> <p>Çocuk, aile üyelerinin biri tarafından istismara uğramış ise, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü ile iletişim kurularak gerekli işlemler başlatılır.</p>	Okul Yönetimi Beyanı Duyan Kişi		<p>İstismar durumlarında öğrenciden alınan bilgiler, <u>herhangi bir kanıt sunmak zorunda olmadan</u> bildirimde kullanılır.</p> <p>Ailenin istismardan haberdar olması okul idaresinin yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz. Bildirimde ailenin onayı sorulmaz.</p> <p>Çocuk, aile üyelerinin biri tarafından istismara uğramış ise çocuğun, bildiriminden sonra, istismara uğradığı evde kalmaması için gerekli girişimler yapılmalıdır.</p>

Sıra No	Yapılacak Çalışmalar	Uygulamalar	Sorumlular	Hedef Kitle	Öneri ve Açıklamalar
3	Olay Hakkında İlgili Üst Kurumlara Bilgilendirme Yapılması	Kriz durumu ile ilgili "Bilgi Notu" hazırlanır. Okul Müdürlüğü tarafından İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ne gönderilir.	Okul Yönetimi Okul Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi		İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne ve Rehberlik Araştırma Merkezine yazılı bilgi verilmesi sürecinde Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Hizmetleri Gözlem Formu EK-1'den yararlanır. Yaşanan sürece ilişkin bilgi tek kaynaktan, net ve yorumsuz verilmelidir. İlgili üst yazıda ve bilgi notunda çocuğun adı, cinsiyeti, sınıf/şubesi gibi kişisel bilgilerinin bulunmaması, olaya ilişkin ayrıntılı bilgi verilmemesi gibi 'gizlilik ilkesi' doğrultusunda bildirim yapılmasına özen gösterilmelidir. İstismar durumunda öncelik, öğrenci mahremiyetini korumaktır. Bu sebeple gizlilik ilkesi çerçevesinde hareket edilmelidir. Kurumlara yapılan yazılı bilgilendirmeler kapalı zarf içinde, gizlidir ibaresi ile mümkünse elden yapılmalıdır.
		Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Hizmetleri Gözlem Formunu (EK-1) doldurur.			
		Rehberlik Araştırma Merkezine bilgi verilir.			
		Okul Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale Ekibi Travma/kriz durumunda personel kapasitesi yetersiz kaldığında ve destek ihtiyacı ortaya çıktığında Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Hizmetleri Destek Talep Formunu (EK-2) doldurarak il/ilçe ekibinden destek talep eder.			

S. No	Yapılacak Çalışmalar	Uygulamalar	Sorumlular	Hedef Kitle	Öneri ve Açıklamalar
4	Olayın Okul Genelinde Duyulması Durumunda Kriz İle İlgili Bilgilendirme Çalışmalarının Yapılması	Eğer olay okul genelinde duyulduysa bilgi kirliliğine yol açmamak için en kısa sürede, tüm okul personelinin katılacağı, olayla ilgili net ve doğru bilginin verileceği bir bilgilendirme toplantısının yapılması sağlanır.	Okul Yönetimi Okul Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi	Öğretmen Öğrenci Veli Okul Personeli	<u>Eğer olay okul genelinde duyulmadıysa</u> bununla ilgili herhangi bir bilgilendirme çalışması yapılmamalı ve gizlilik sağlanarak yasal süreç tamamlanmalıdır. Kişinin mahremiyetinin korunması açısından olaydan haberdar olanlar doğru tespit edilmeli ve bilgilendirmenin yapılacağı kişiler, sınıflar, gruplar bu doğrultuda belirlenmelidir.
5	Kriz Sonrasında İhtiyaç Duyulan Çalışmaların Planlanması	Krizin etki alanı çerçevesinde 'Psikososyal Güçlendirici Destek Programı' Cinsel İstismar Güçlendirici etkinlikleri Rehber Öğretmen/Psikolojik Danışman ve/veya İlçe Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi tarafından öğrenci, öğretmen ve velilere uygulanır.	Okul Rehberlik ve Psikolojik Danışma Servisi İl/İlçe Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi	Öğretmen Öğrenci Veli Okul Personeli	Yapılan çalışmalar sırasında krizden etkilenme düzeyi yüksek, öncelikli ve bireysel müdahale gerektiren öğrencilerin tespit edilebilmesi için gözlem yapılmalı ve bu bilgi Psikolojik Danışman/Rehber Öğretmen ile paylaşılmalıdır.
6	İzleme ve Değerlendirme Çalışmalarının Yapılması	Okulda yapılacak psikososyal müdahale çalışmaları planlanır. Okul Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi Okulda yaşanan travma/kriz durumlarına yönelik gerçekleştirilen krize müdahale çalışmalarına Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Hizmetleri Çalışma Raporu'nu (EK-3) doldurarak Okul Müdürlüğü aracılığıyla İlçe Millî Eğitim Müdürlüğüne gönderir. Okul Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi travma /kriz durumlarına yönelik gerçekleştirdiği çalışmalar sonunda gerekli izleme ve değerlendirmeyi yapar, Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Hizmetleri İzleme Formu'nu (EK-4) doldurarak Okul Müdürlüğü aracılığıyla İlçe Millî Eğitim Müdürlüğüne gönderir. Yapılan değerlendirmeler doğrultusunda 'gerek duyulan alanlarda' yeniden planlama yapılır.	Okul Yönetimi Okul Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi		İhtiyaç duyulan çalışmaların planlanmasında yasal sınırların göz önünde bulundurulması esastır.

CİNSEL İSTİSMAR VAKALARINDA DİKKAT EDİLECEK NOKTALAR

1	İstismar durumunda öncelik, öğrenci mahremiyetini korumaktır. Bu sebeple gizlilik ilkesi çerçevesinde hareket edilmelidir.
2	İstismar durumlarında öğrenciden alınan bilgiler, herhangi bir kanıt sunmak zorunda olmadan bildirimde kullanılabilir. İstismarı yetkili bir kişiye bildirmek için çocuğun beyanının doğruluğu sorgulanmamalıdır . Güvenli ve rahat bir görüşme ortamı sağlanmalıdır. Kişisel merak soruları sorulmamalıdır. Detaylı sorulardan kaçınılmalıdır. Duygusal tepkiler verilmemelidir.
3	Bildirim Okul Yönetimi tarafından okulun bulunduğu bölgedeki (Çocuk Şube Müdürlüğü, Polis Merkezi) adli ve kolluk birimlerine ivedilikle yapılır.
4	Aile içi istismar vakaları haricinde adli bildirim yapılacağına dair aileye bilgi verilir, ailenin onayı aranmaz . İstismar aile içinde gerçekleşti ise çocuğa yanında yakınlarından kimin olmasını istediği sorulur. Çocuğun tercih ettiği kişiye bilgi verilerek, süreçte yanında olması sağlanır.
5	Çocuk, aile üyelerinden biri tarafından istismara uğramış ise, Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü ile iletişim kurularak; çocuğun bildiriminden sonra, istismara uğradığı evde almaması sağlanır.
6	Fıili livata gerçekleşmiş veya girişim düzeyinde kalmışsa maddi delillerin kaybolmaması açısından ilk 72 saat önemlidir . Bu süre zarfında banyo yapılmaması, kıyafetlerin yıkanmaması/yok edilmemesi gerektiği bilgisi verilir.
7	Ailenin istismardan haberdar olması okul idaresinin bildirim yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz (Kamu adına soruşturma ve kovuşturmayı gerektiren bir suçun işlendiğini göreviyle bağlantılı olarak öğrenip de yetkili makamlara bildirimde bulunmayı ihmal eden veya gecikme gösteren kamu görevlisi altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır, TCK 279.)
8	Tüm yazılı bildirimler gizli ibaresi ile yapılır.
9	Adli süreçte bildirim bağı bulunduğ u karakola yapılacağı ancak, çocuğun ifadesinin karakolda alınmayacağı, ifadenin Çocuk İzlem Merkezinde (ÇİM) alınacağı bilgisi aileye verilir. ÇİM'in olmadığı yerlerde çocuğun ifadesi uzman (psikolog, psikolojik danışman, sosyal hizmet uzmanı) eşliğinde alınır.
10	İstismar vakalarında öğrenci bilgilendirmesi Rehber Öğretmen/Psikolojik Danışman tarafından yüz yüze yapılır. Bilgilendirmenin ne şekilde ve ne düzeyde yapılacağı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Servisi tarafından belirlenir. Bilgilendirme sırasında gizlilik esastır.
11	Olay ve içerik hakkında konuşulmaz, kişilerin kimlik ve kişisel bilgileri kesinlikle kullanılmaz.
12	Öğrencilerden, velilerden ve diğer kişilerden olayla ilgili sorular ve yorumlar gelmesi halinde gizliliğin önemi vurgulanır. Yapılacak konuşmaların ve yorumların kişi/kişilere zarar verebileceği ve adli süreç devam ettiği için suç olabileceği uygun bir biçimde ifade edilir.
13	Olayın türü ve etkilenme durumuna göre psikososyal çalışmalar planlanır. Planlanan çalışmalar öncelikle olaydan etkilenen kişi/grup ve sınıflarla yapılır. Diğer öğrencilerle yapılacak çalışmalar rehberlik çalışmalarının içinde planlanır.
14	Sınıflarda rehberlik etkinlikleri (kişisel sınırları koruma, hayır diyebilme etkinlikleri gibi) üzerinden çalışmalar yapılır. Etkinlikler sınıf ve yaş düzeyine uygun olarak seçilir.

TAMAMLANMIŞ İNTİHAR DURUMUNDA OKULLARDA İZLENECEK ADIMLAR

Sıra No	Yapılacak Çalışmalar	Uygulamalar	Sorumlular	Hedef Kitle	Öneri ve Açıklamalar
1	Güvenlik Önlemlerinin Alınması	Olayın okulda gerçekleşmesi durumunda olay yeri güvenlik çemberine alınır.		Öğretmen Öğrenci Okul Personeli	“Bilgi Notu” nun yoruma açık olmamasına, anlaşılır, doğru ve net bir biçimde hazırlanmasına dikkat edilmelidir. Olayla ilgili bilgilendirme yurtlarda ve okulda tüm öğrencilere mümkünse aynı ders saatinde yapılmalı ve olay hakkında basit, net ve doğru bilgi verilmelidir.
		Olay ders saatinde gerçekleşiyse olayın içeriğine göre gerekli önlemler alınır ve öğrencilerin olay yerini görmemesi sağlanır.			
2	Acil Durum Ekiplerinin Aranması	112 aranır. İlgili birimlere (sağlık, emniyet) haber verilir.	Okul Yönetimi Okul Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi		Olay ile ilgili bilginin net ve doğru biçimde ilgililere verilmesi çok önemlidir.
		Eş zamanlı olarak öğrencinin velisi bilgilendirilir.			
3	Olay hakkında ilgili üst kurum bilgilendirmesinin yapılması	Kriz durumu ile ilgili “Bilgi Notu” hazırlanır. Okul Müdürlüğü tarafından İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ne gönderilir.	Okul Yönetimi Okul Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi		İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne ve Rehberlik Araştırma Merkezine yazılı bilgi verilmesi sürecinde 'Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Hizmetleri Gözlem Formu (EK-1)' kullanılmalıdır. Yaşanan sürece ilişkin bilgi tek kaynaktan, net ve yorumsuz verilmelidir. İlgili üst yazıda çocuğun adı, cinsiyeti, sınıf/şubesi gibi kişisel bilgilerinin bulunmaması, olaya ilişkin ayrıntılı bilgi verilmemesi gibi 'gizlilik ilkesi' doğrultusunda bildirim yapılmasına özen gösterilmelidir. Kurumlara yapılan yazılı bilgilendirmeler kapalı zarf içinde, gizlidir ibaresi ile mümkünse elden yapılmalıdır.
		Okul Ekibi 'Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Hizmetleri Gözlem Formu'nu (EK-1) doldurur.			
		Rehberlik Araştırma Merkezine bilgi verilir.			
		Okul Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale Ekibi Travma/kriz durumunda personel kapasitesi yetersiz kaldığında ve destek ihtiyacı ortaya çıktığında 'Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Hizmetleri Destek Talep Formu'nu (EK-2) doldurarak il/ilçe ekibinden destek talep eder			

Sıra No	Yapılacak Çalışmalar	Uygulamalar	Sorumlular	Hedef Kitle	Öneri ve Açıklamalar
4	Olay Hakkında Öğretmen, Öğrenci, Personel ve Veli Bilgilendirmesinin Yapılması	Görevlerini sürdüremeyecek durumda olan, etkilenmişlik düzeyi yüksek öğretmen ve personel belirlenir ve gerekli yardımı almaları sağlanır.	Okul Yönetimi Okul Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi	Öğretmen Öğrenci Veli Okul Personeli	“Bilgi Notu” nun yoruma açık olmamasına, anlaşılır, doğru ve net bir biçimde hazırlanmasına dikkat edilmelidir.
		Bilgi kirliliği olmaması için ekip tarafından öğrencilere, öğretmenlere ve velilere yönelik olarak “Bilgi Notu” hazırlanır.			Henüz bilgi edinilmemiş konular için "Henüz bu konuda bilgi sahibi değiliz; sahip olduğumuz bilgileri sizinle paylaşmaya devam edeceğiz." biçiminde bir açıklama yapılır.
		Hazırlanan “Bilgi Notu” nun içeriği öğretmenlerle paylaşılır, çoğaltılarak öğretmenlere verilir ve sınıflara yapacakları açıklamaları bu formdaki ifadeleri kullanarak yapmaları istenir. Bilgilendirme yüz yüze yapılır. Olay anında okulda bulunmayan öğretmenlere kısa mesaj (SMS) yoluyla bilgi aktarımı sağlanır.			Veli bilgilendirilmesinden önce ölen öğrencinin ailesine ait telefon numaralarının okul SMS sisteminden mutlaka çıkarılması sağlanmalıdır.
		“Bilgi Notu” kullanılarak veli bilgilendirmesi yapılır.			Okulda planlanan/yürütülen çalışmalarla ilgili medyaya bilgilendirme yapılması gereken durumlarda bu bilgilendirmenin görevlendirilecek tek kişi tarafından yapılması sağlanır. Okul Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale Ekibi olayla ilgili kayıtların başta gizlilik ilkesi olmak üzere etik kurallara uygun bir şekilde tutulmasını ve muhafaza edilmesini sağlar.

Sıra No	Yapılacak Çalışmalar	Uygulamalar	Sorumlular	Hedef Kitle	Öneri ve Açıklamalar
5	Olayın İçeriğine Göre Gerekirse Güvenlik Açısından Öğrencilerin Velilerin Gözetiminde Okuldan Ayrılmalarının Sağlanması	İhtiyaç halinde ulaşabilmeleri için Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi üyelerinin iletişim bilgileri velilere verilir.	Okul Yönetimi Okul Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi	Öğrenci Veli	Velilerine ulaşamayan öğrenciler olabilir. Öncesinde öğrencinin sorumluluğunu alacak diğer kişilerin iletişim bilgilerine sahip olmak önemlidir.
6	Ölen Öğrencinin Yakın Arkadaşları Ve Etkilenme Düzeyi Yüksek Öğrenciler İçin İlk 24 Saat İçinde Acil Destek Planının Oluşturulması	İhtiyaç halinde ulaşabilmeleri için Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi üyelerinin iletişim bilgileri ilgili öğrencilere verilir. İhtiyaç halinde destek alabilmeleri için gerekli sağlık kurumlarına yönlendirme yapılır.	Okul Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi Rehberlik ve Psikolojik Danışma Servisi	Öğrenci	
7	Tüm Öğretmenlere 'Travma Sonrası Stres Bozukluğu Bilgilendirmesi' Yapılması	Öğretmenlerin olayla ilgili paylaşımları alınır. Travma Sonrası Stres Bozukluğu ile ilgili bilgilendirme yazısı dağıtılır. 'Psikososyal Güçlendirici Destek Programı' İntihar Travması Güçlendirici Etkinlikleri Rehber Öğretmen/Psikolojik Danışman ve/veya İlçe Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi tarafından öğretmene uygulanır.	Rehberlik ve Psikolojik Danışma Servisi Okul Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi İlçe Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi	Öğretmen	
8	İhtiyaç Duyulan Sınıflarda Travma Sonrası Stres Bozukluğu Bilgilendirmesi Yapılması	Öğrenciler ihtiyaç duyduklarında yardım isteme davranışlarında bulunmaları için teşvik edilir. Travma Sonrası Stres Bozukluğu bilgilendirmesi sırasında krizden etkilenme düzeyi yüksek, öncelikli ve bireysel müdahale gerektiren öğrencilerin tespit edilebilmesi için gözlem yapılır ve bu bilgi Rehber Öğretmen/Psikolojik Danışman ile paylaşılır. 'Psikososyal Güçlendirici Destek Programı' İntihar Travması Güçlendirici Etkinlikleri Rehber Öğretmen/Psikolojik Danışman ve/veya İlçe Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi tarafından öğrenciye uygulanır.	Rehberlik ve Psikolojik Danışma Servisi Okul Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi İlçe Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi	Öğrenci	

Sıra No	Yapılacak Çalışmalar	Uygulamalar	Sorumlular	Hedef Kitle	Öneri ve Açıklamalar
9	Velilere Travma Sonrası Stres Bozukluğu Bilgilendirmesi Yapılması	Travma Sonrası Stres Bozukluğu ile ilgili veli bilgilendirme mektubunun dağıtımını sağlanır.	Öğretmenler, Rehberlik ve Psikolojik Danışma Servisi	Veli	
		Veliler, ihtiyaç halinde destek alabilmeleri için gerekli sağlık kurumlarına yönlendirilir.	Okul Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi		
		'Psikososyal Güçlendirici Destek Programı' İntihar Travması Güçlendirici Etkinlikleri Rehber Öğretmen/Psikolojik Danışman ve/veya İlçe Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi tarafından veliye uygulanır.	İlçe Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi		
10	Gün Sonunda Yapılacak Paylaşım ve Değerlendirme Toplantısının Planlanması	Okul Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale Ekibi, gün boyu iletişim halinde olur. Olay günü okula gelmemiş öğrenciler tespit edilir.	Okul Yönetimi Okul Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi	Öğrenci	Olay günü okula gelmemiş öğrenciler okula geldiğinde bireysel bilgilendirme ve müdahale gerekebilir.
11	İzleme ve Değerlendirme Çalışmalarının Yapılması	Okul Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi Okulda yaşanan travma/kriz durumlarına yönelik gerçekleştirilen krize müdahale çalışmalarına Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Hizmetleri Çalışma Raporu(EK-3) doldurarak Okul Müdürlüğü aracılığıyla İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne gönderir.	Okul Yönetimi		Olayın ertesi günü yapılacak sabah töreninde Okul İdaresi, ölümle ilgili duygularını basit ve diğer öğrencilerin duygu dünyasını dikkate alarak ifade etmelidir. İntihar vakalarında okul tarafından resmi tören yapılması, anı defteri, anı köşesi ve yaka kartı hazırlanması önerilmez. Öğrencilerin yoğun talebi olursa; sadece intihar eden öğrencinin sınıfında bir günlüğüne öğrencinin sırasına çiçek konulmasına izin verilebilir. Anma amaçlı yapılan bu faaliyetlerin sınıf dışına yayılması engellenmelidir.
		Okul Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi travma/kriz durumlarına yönelik gerçekleştirdiği çalışmalar sonunda gerekli izleme ve değerlendirmeyi yapar, Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Hizmetleri İzleme Formu (EK-4) doldurarak Okul Müdürlüğü aracılığıyla İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne gönderir.	Okul Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi		
		Okul tarafından öğrenci için bir cenaze organizasyonu yapılmaz; isteyen öğrencilere, ancak velileri ile birlikte törene katılabilecekleri söylenir.			
		Yapılan değerlendirmeler doğrultusunda 'gerek duyulan alanlarda' yeniden planlama yapılır.			

TAMAMLANMIŞ İNTİHAR VAKALARINDA DİKKAT EDİLECEK NOKTALAR

1	Okul içinde ölümle sonuçlanan intihar vakalarında emniyet ve sağlık birimleri gelene kadar olay yeri ve kişiye hiçbir müdahale yapılmaz. Olay yeri güvenlik çemberine alınır.
2	Vakalarda ölüm nedeninin intihar olduğunun doğrulanması beklenmeli, ölümün bir intihar olduğu resmi olarak açıklanmadan ölüm şeklinden intihar olarak söz edilmemelidir.
3	Haberlerin ilk saatlerde tek kaynaktan verilmesi sağlanmalıdır.
4	Ölümlle ilgili bilgiler paylaşılırken, intihar yöntemi hakkındaki ayrıntıları açıklamaktan kaçınılmalıdır.
5	Olay ve kişiler kahramanlaştırılmamalıdır.
6	Ölümü yüceltecek ya da övecek yaklaşımlarda bulunulmamalıdır.
7	Cenazeye gitmek isteyen veya ritüellere katılmak isteyen öğrenciler ailelerinin bilgisi dâhilinde gidebilir; ancak okul tarafından özel, teşvik edici bir düzenleme yapılmamalıdır (öğrenci servisi ayarlama, organizasyon yapma vb.).
8	İntihar vakalarında okul tarafından resmi tören yapılması, anı defteri, anı köşesi ve yaka kartı hazırlanması önerilmez. Öğrencilerin yoğun talebi olursa; sadece intihar eden öğrencinin sınıfında bir günlüğüne öğrencinin sırasına çiçek konulmasına izin verilebilir. Anma amaçlı yapılan bu faaliyetlerin sınıf dışına yayılması engellenmelidir.
9	Sınıf içerisinde bir anma yapılmış ise; öğretmenler kendi duygularını yorum yapmadan, ölüm şeklini övmeyen veya yargılamadan paylaşabilir. Öğrencilerin de duygularını sözel olarak, yazarak ya da çizerek ifade etmelerine izin verilebilir. Veda çalışması sonlandırıldıktan sonra sınıftaki çiçekler öğrencilere bilgi verilerek kaldırılır; yazı ve çizimlerle birlikte ölen öğrencinin ailesine teslim edilebilir.
10	İntiharın kahramanca, özendirici ve model alınabilecek bir davranış gibi gösterilmemesi için önlemler alınmalıdır.
11	İntiharın öğrenciler üzerindeki etkisi gözlemlenerek/ değerlendirilerek etkilenmiş olan öğrenciler Rehberlik ve Psikolojik Danışma Servisine yönlendirilmelidir. Bu yönlendirmeler yapılırken öğrencilerin duygudurum ve/veya davranışsal değişiklikleri gözetilmeli, söylemlerinde 'ölüm/intihar vb.' ifadeleri kullanım durumlarının önemli olduğu bilinmelidir.

İNTİHAR DÜŞÜNCESİ / GİRİŞİMİ DURUMUNDA OKULLARDA İZLENECEK ADIMLAR

Sıra No	Yapılacak Çalışmalar	Uygulamalar	Sorumlular	Hedef Kitle	Öneri ve Açıklamalar
1	Güvenlik Önlemlerinin Alınması	<p>Olayın okulda gerçekleşmesi durumunda olay yeri güvenlik çemberine alınır.</p> <p>Olay okul saatlerinde gerçekleşiyse olayın içeriğine göre gerekli önlemler alınır ve öğrencilerin olay yerini görmemesi sağlanır.</p>	<p>Okul Yönetimi</p> <p>Öğretmenler</p> <p>Okul Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi</p>	<p>Öğrenci</p> <p>Öğretmen</p> <p>Okul Personeli</p>	Olay okul ortamı ve okul saatleri dışında gerçekleşmişse, fiziksel ve güvenlik önlemleri dışındaki tüm çalışmalar yapılır.
2	Acil Durum Ekiplerinin Aranması	<p>112 aranır. İhtiyaca göre ilgili birimlere (sağlık, emniyet, itfaiye) haber verilir.</p> <p>Eş zamanlı olarak öğrencinin velisi bilgilendirilir.</p>	<p>Okul Yönetimi</p> <p>Okul Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi</p>	<p>Öğrenci</p> <p>Öğretmen</p> <p>Okul Personeli</p>	Girişim ile ilgili bilginin net ve doğru biçimde ilgililere verilmesi çok önemlidir.
3	Olay Hakkında İlgili Üst Kurum Bilgilendirmesinin Yapılması	<p>Kriz durumu ile ilgili "Bilgi Notu" hazırlanır. Okul Müdürlüğü tarafından İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ne gönderilir.</p> <p>Okul Ekibi 'Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Hizmetleri Gözlem Formu'nu (EK-1) doldurur.</p> <p>Rehberlik Araştırma Merkezi'ne bilgi verilir.</p>	<p>Okul Yönetimi</p> <p>Okul Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi</p>	<p>Öğrenci</p> <p>Öğretmen</p> <p>Okul Personeli</p>	<p>İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne ve Rehberlik Araştırma Merkezine yazılı bilgi verilmesi sürecinde 'Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Hizmetleri Gözlem Formu (EK-1)' formundan yararlanılmalıdır.</p> <p>Yaşanan sürece ilişkin bilgi tek kaynaktan, net ve yorumsuz verilmelidir.</p> <p>İlgili üst yazıda çocuğun adı, cinsiyeti, sınıf/şubesi gibi kişisel bilgilerinin bulunmaması, olaya ilişkin ayrıntılı bilgi verilmemesi gibi 'gizlilik ilkesi' doğrultusunda bildirim yapılmasına özen gösterilmelidir.</p>

Sıra No	Yapılacak Çalışmalar	Uygulamalar	Sorumlular	Hedef Kitle	Öneri ve Açıklamalar
		Okul Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale Ekibi Travma/kriz durumunda personel kapasitesi yetersiz kaldığında ve destek ihtiyacı ortaya çıktığında 'Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Hizmetleri Destek Talep Formu'nu (EK-2) doldurarak il/ilçe ekibinden destek talep edilir.	Okul Yönetimi Okul Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi	Öğrenci Öğretmen Okul Personeli	Kurumlara yapılan yazılı bilgilendirmeler kapalı zarf içinde, gizlidir ibaresi ile mümkünse elden yapılmalıdır. Okul Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale Ekibi olayla ilgili kayıtların başta gizlilik ilkesi olmak üzere etik kurallara uygun bir şekilde tutulmasını ve muhafaza edilmesini sağlamalıdır.
4	İntihar Düşüncesinin İfade Edildiği Durumlarda Bireyle Konuşulması	İntihar düşüncesi ile ilgili veli bilgilendirmesi yapılır. Ancak veli bilgilendirmesinin doğrudan yapılması öğrenci açısından riskler içeriyorsa; bilgilendirme, öğrencinin tercih ettiği bir yakını aracılığıyla yapılır. İntihar düşüncesi ifade edilmiş ve hiçbir girişim söz konusu değil ise dahi sağlık kuruluşuna gerekli yönlendirmeler yapılır.	Okul Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi Rehberlik ve Psikolojik Danışma Servisi	Öğrenci Veli	İntihar düşüncesinin ifade edildiği durumlarda, intiharla ilgili konuşmak bireyin başka seçenekleri düşüncesini sağlayabilir. Destek veren uzman kendi yeterliliği olduğunu düşünse dahi sağlık kuruluşuna yönlendirme yapılmalıdır.
5	Girişimde Bulunan Öğrencinin Yakın Arkadaşları ve Etkilenme Düzeyi Yüksek Öğrenciler İçin İlk 24 Saat İçinde Acil Destek Planının Oluşturulması	İhtiyaç halinde ulaşabilmeleri için Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi üyelerinin iletişim bilgileri ilgili öğrencilere verilir. İhtiyaç halinde destek alabilmeleri için gerekli sağlık kurumlarına yönlendirme yapılır.	Okul Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi Rehberlik ve Psikolojik Danışma Servisi	Öğrenci	İntihar girişiminin kahramanca, özendirici ve model alınabilecek bir davranış gibi gösterilmemesi için önlemler alınmalıdır. Diğer öğrencilerin nasıl etkilendiği ve duygu durumları gözlenmelidir.

Sıra No	Yapılacak Çalışmalar	Uygulamalar	Sorumlular	Hedef Kitle	Öneri ve Açıklamalar
6	Olay Hakkında Öğretmen, Öğrenci, Personel ve Veli Bilgilendirmesinin Yapılması	Görevlerini sürdüremeyecek durumda olan, etkilenmişlik düzeyi yüksek öğretmen ve personel belirlenir ve gerekli yardımı almaları sağlanır.	Okul Yönetimi Okul Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi	Öğretmen Öğrenci Veli Okul Personeli	“Bilgi Notu” nun yoruma açık olmamasına, anlaşılır, doğru ve net bir biçimde hazırlanmasına dikkat edilmelidir.
		Bilgi kirliliği olmaması için ekip tarafından öğrencilere, öğretmenlere ve velilere yönelik olarak “Bilgi Notu” hazırlanır.			Henüz bilgi edinilmemiş konular için "Henüz bu konuda bilgi sahibi değiliz; sahip olduğumuz bilgileri sizinle paylaşmaya devam edeceğiz." biçiminde bir açıklama yapılır.
		Hazırlanan “Bilgi Notu” nun içeriği öğretmenlerle paylaşılır, çoğaltılarak öğretmenlere verilir ve sınıflara yapacakları açıklamaları bu formdaki ifadeleri kullanarak yapmaları istenir. Bilgilendirme yüz yüze yapılır. Olay anında okulda bulunmayan öğretmenlere kısa mesaj (SMS) yoluyla bilgi aktarımı sağlanır.			Veli bilgilendirilmesinden önce ölen öğrencinin ailesine ait telefon numaralarının okul SMS sisteminden mutlaka çıkarılması sağlanmalıdır.
		“Bilgi Notu” kullanılarak veli bilgilendirmesi yapılır.			Okulda planlanan/yürütülen çalışmalarla ilgili medyaya bilgilendirme yapılması gereken durumlarda bu bilgilendirmenin görevlendirilecek tek kişi tarafından yapılması sağlanır. Okul Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale Ekibi olayla ilgili kayıtların başta gizlilik ilkesi olmak üzere etik kurallara uygun bir şekilde tutulmasını ve muhafaza edilmesini sağlar.

Sıra No	Yapılacak Çalışmalar	Uygulamalar	Sorumlular	Hedef Kitle	Öneri ve Açıklamalar
7	Kriz Sonrasında İhtiyaç Duyulan Çalışmaların Planlanması	Krizin etki alanı çerçevesinde 'Psikososyal Güçlendirici Destek Programı' İntihar Travması Güçlendirici etkinlikleri Rehber Öğretmen/Psikolojik Danışman ve/veya İlçe Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi tarafından öğrenci, öğretmen ve velilere uygulanır.	Okul Rehberlik ve Psikolojik Danışma Servisi İl/İlçe Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi	Öğretmen Öğrenci Veli Okul Personeli	Yapılan çalışmalar sırasında krizden etkilenme düzeyi yüksek, öncelikli ve bireysel müdahale gerektiren öğrencilerin tespit edilebilmesi için gözlem yapılmalı ve bu bilgi Psikolojik Danışman/Rehber Öğretmen ile paylaşılmalıdır.
8	İzleme ve Değerlendirme Çalışmalarının Yapılması	Öğrencinin ailesi, sağlık kurumu ile işbirliği ve karşılıklı bilgilendirmeler sürdürülür. Okul Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi Okulda yaşanan travma/kriz durumlarına yönelik gerçekleştirilen krize müdahale çalışmalarına Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Hizmetleri Çalışma Raporu(EK-3) doldurarak Okul Müdürlüğü aracılığıyla İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne gönderir. Okul Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi travma/kriz durumlarına yönelik gerçekleştirdiği çalışmalar sonunda gerekli izleme ve değerlendirmeyi yapar, Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Hizmetleri İzleme Formu (EK-4) doldurarak Okul Müdürlüğü aracılığıyla İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne gönderir. Yapılan değerlendirmeler doğrultusunda 'gerek duyulan alanlarda' yeniden planlama yapılır.	Okul Yönetimi Okul Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi Rehberlik ve Psikolojik Danışma Servisi	Öğrenci	

İNTİHARA İLİŞKİN UYARI BELİRTİLERİ

Bir bireyin intihar edebileceğini veya etmeye meylini gösteren uyarı belirtilerinden bazıları şu şekilde sıralanabilir:

1	Kendine zarar verme veya yaşamına son verme yönünde tehditler veya düşünceler; silah, hap veya diğer eşyaları arama girişiminde bulunmak; normalin dışında ölüm hakkında yazmak veya konuşmak
2	Son zamanlarda artış gösteren alkol ve uyuşturucu madde kullanımı
3	Hayatta bir amacı olmadığını, yaşamının bir anlamı olmadığı gibi düşünceler
4	Umutsuzluk hissi
5	Kendini herşeyden uzaklaştırma, içine kapanma
6	Ölüm düşüncesi ve ilgili konularla fazla meşgul olmak
7	Normalde hoşlandığı aktivitelere olan ilgisini kaybetmek
8	Yakınındaki insanlarla vedalaşmak için aramak
9	Değerli eşyalarını başkalarına vermek
10	Yarım kalan ve sürmekte olan işlerine son vermek, “gidiş” için hazırlanmak.

Eğer bunlara benzer belirtiler gösteren bir öğrenciniz var ise; en yakın zamanda bir ruh sağlığı uzmanına yönlendirme yapmak gerekmektedir.

İNTİHAR GİRİŞİMİ/DÜŞÜNCESİ VAKALARINDA DİKKAT EDİLECEK NOKTALAR

1	İntiharların çoğunda sözel ya da davranışsal bir takım uyarı işaretleri verilmektedir.
2	Her türlü girişim yardım çağrısıdır. İntiharla ilgili konuşan insanların çoğu yardım ya da destek arayışı içerisinde olabilir.
3	İntihar davranışı zayıflık ve güçsüzlük olarak değerlendirilemez.
4	İntihar davranışının gerçekleşmesine karar vermek bireyde acıların sonlanacağını düşündüğü için; bireyin geçici iyi hissetmesine yol açabilir.
5	Yüksek intihar riski genellikle kısa dönemli ve özel durumlarla ilgilidir.
6	İntihar düşüncesinin ifade edildiği durumlarda, intiharla ilgili konuşmak bireyin başka seçenekleri düşünmesini sağlayabilir; ancak destek veren uzman kendi yeterliliği olduğunu düşünse dahi sağlık kuruluşuna yönlendirme yapılmalıdır.

ÖLÜM - YAS DURUMUNDA OKULLARDA İZLENECEK ADIMLAR

Sıra No	Yapılacak Çalışmalar	Uygulamalar	Sorumlular	Hedef Kitle	Öneri ve Açıklamalar
1	Fiziksel ve Güvenlik Önlemlerinin Alınması	<p>Olay okulda yaşanmışsa; Olay yeri, güvenlik çemberine alınır.</p> <p>Olay ders saatinde gerçekleştiyse, olayın içeriğine göre gerekli önlemler alınarak öğrencilerin olay yerini görmemesi sağlanır.</p> <p>Bütün öğrencilerin ve personelin fiziki güvenliği sağlanır.</p> <p>İhtiyaca göre 112 aranır. İlgili birimlere (polis ve/ veya ambulans) haber verilir.</p> <p>İhtiyaç halinde ilk yardım müdahalesi temel ilk yardım becerisi eğitimi olan öğretmenler tarafından yapılır.</p>	Okul Yönetimi Tüm Öğretmenler	Öğretmen Öğrenci Veli	
2	Okul Psikososyal, Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi Çalışmalarının Başlatılması	Daha önceden yapılan görev dağılımına göre gerekli çalışmalar yapılır.	Okul Okul Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale Ekibi		Müdahale süresince ekip için bir çalışma ortamı sağlanmalı, zorunlu durumlarda Rehberlik ve Psikolojik Danışma Servisinde gerekli fiziksel düzenlemeler yapılmalıdır.
3	Olay Hakkında İlgili Üst Kurum Bilgilendirilmesinin Yapılması	<p>Kriz durumu ile ilgili "Bilgi Notu" hazırlanır. Okul Müdürlüğü tarafından İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ne gönderilir.</p> <p>Okul Ekibi 'Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Hizmetleri Gözlem Formu'nu (EK-1) doldurur.</p> <p>Rehberlik Araştırma Merkezine bilgi verilir.</p>	Okul Yönetimi Okul Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi		<p>İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne ve RAM'a bilgi verilmesi sürecinde 'Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Hizmetleri Gözlem Formu (EK-1)' formundan yararlanılmalıdır.</p> <p>Yaşanan sürece ilişkin bilgi tek kaynaktan, net ve yorumsuz verilmelidir.</p> <p>İlgili üst yazıda ve bilgi notunda çocuğun adı, cinsiyeti, sınıf/şubesi gibi kişisel bilgilerinin bulunmaması, olaya ilişkin</p>

Sıra No	Yapılacak Çalışmalar	Uygulamalar	Sorumlular	Hedef Kitle	Öneri ve Açıklamalar
		Okul Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale Ekibi Travma/kriz durumunda personel kapasitesi yetersiz kaldığında ve destek ihtiyacı ortaya çıktığında 'Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Hizmetleri Destek Talep Formu'nu (EK-2) doldurularak il/ilçe ekibinden destek talep edilir.	Okul Yönetimi Okul Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi		ayrıntılı bilgi verilmemesi gibi 'gizlilik ilkesi' doğrultusunda bildirim yapılmasına özen gösterilmelidir. Kurumlara yapılan yazılı bilgilendirmeler kapalı zarf içinde, gizlidir ibaresi ile mümkünse elden yapılmalıdır.
4	Olay Hakkında Öğretmen, Öğrenci, Personel ve Veli Bilgilendirilmesinin Yapılması	Görevlerini sürdüremeyecek durumda olan, etkilenmişlik düzeyi yüksek öğretmen ve personel belirlenir ve gerekli yardımı almaları sağlanır. Bilgi kirliliği olmaması için ekip tarafından öğrencilere, öğretmenlere ve velilere yönelik olarak "Bilgi Notu" hazırlanır. Hazırlanan "Bilgi Notu" nun içeriği öğretmenlerle paylaşılır, çoğaltılarak öğretmenlere verilir ve sınıflara yapacakları açıklamaları bu formdaki ifadeleri kullanarak yapmaları istenir. Bilgilendirme yüz yüze yapılır. Olay anında okulda bulunmayan öğretmenlere kısa mesaj (SMS) yoluyla bilgi aktarımı sağlanır.	Okul Yönetimi Okul Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale Ekibi	Öğretmen Öğrenci Veli	"Bilgi Notu" nun yoruma açık olmamasına, anlaşılır, doğru ve net bir biçimde hazırlanmasına dikkat edilmelidir. Olayla ilgili bilgilendirme yurtlarda ve okulda tüm öğrencilere mümkünse aynı ders saatinde yapılmalı ve olay hakkında basit, net ve doğru bilgi verilmelidir. Henüz bilgi edinilmemiş konular için "Henüz bu konuda bilgi sahibi değiliz; sahip olduğumuz bilgileri sizinle paylaşmaya devam edeceğiz." biçiminde bir açıklama yapılır. Tüm öğretmenlere sınıflarındaki öğrencilere olay hakkında nasıl bilgi vermeleri gerektiği ve dikkat etmeleri gereken noktalar anlatılır. Veli bilgilendirilmesinden önce ölen öğrencinin ailesine ait telefon numaralarının okul SMS sisteminden mutlaka çıkarılması sağlanmalıdır.

Sıra No	Yapılacak Çalışmalar	Uygulamalar	Sorumlular	Hedef Kitle	Öneri ve Açıklamalar
		"Bilgi Notu" ' kullanılarak veli bilgilendirmesi yapılır.	Okul Yönetimi Okul Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale Ekibi	Öğretmen Öğrenci Veli	Okulda planlanan/yürütülen çalışmalarla ilgili medyaya bilgilendirme yapılması gereken durumlarda bu bilgilendirmenin görevlendirilecek tek kişi tarafından yapılması sağlanır. Okul Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale Ekibi olayla ilgili kayıtların başta gizlilik ilkesi olmak üzere etik kurallara uygun bir şekilde tutulmasını ve muhafaza edilmesini sağlar.
5	Olayın İçeriğine Göre Gerekirse Güvenlik Açısından Öğrencilerin Velilerin Gözetiminde Okuldan Ayrılmalarının Sağlanması	İhtiyaç halinde ulaşabilmeleri için Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi üyelerinin iletişim bilgileri velilere verilir.	Okul Yönetimi Okul Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi	Öğrenci Veli	Velilerine ulaşamayan öğrenciler olabilir. Öncesinde öğrencinin sorumluluğunu alacak diğer kişilerin iletişim bilgilerine sahip olmak önemlidir.
6	Ölen Öğrencinin Yakın Arkadaşları ya da Etkilenme Düzeyi Yüksek Öğrenciler İçin İlk 24 Saat İçinde Acil Destek Planı Oluşturulması	İhtiyaç halinde ulaşabilmeleri için Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi üyelerinin iletişim bilgileri ilgili öğrencilere verilir. İhtiyaç halinde destek alabilmeleri için gerekli sağlık kurumlarına yönlendirme yapılır.	Rehberlik ve Psikolojik Danışma Servisi Okul Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi	Öğrenci	
7	Tüm Öğretmenlere Travma Sonrası Stres Bozukluğu Bilgilendirme Çalışmalarının Yapılması	Öğretmenlerin olayla ilgili paylaşımları alınır. Travma Sonrası Stres Bozukluğu ile ilgili bilgilendirme yazısı dağıtılır. 'Psikososyal Güçlendirici Destek Programı' Ölüm-Yas Travması Güçlendirici Etkinlikleri Rehber Öğretmen/Psikolojik Danışman ve/veya İlçe Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi tarafından öğretmene uygulanır.	Rehberlik ve Psikolojik Danışma Servisi Okul Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi İlçe Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi	Öğrenci	

Sıra No	Yapılacak Çalışmalar	Uygulamalar	Sorumlular	Hedef Kitle	Öneri ve Açıklamalar
8	İhtiyaç Duyulan Sınıflarda Travma Sonrası Stres Bozukluğu Bilgilendirme Çalışmalarının Yapılması	Öğrenciler ihtiyaç duyduklarında yardım isteme davranışlarında bulunmaları için teşvik edilir.	Öğretmenler Rehberlik ve Psikolojik Danışma Servisi	Öğrenci	
		Travma Sonrası Stres Bozukluğu bilgilendirmesi sırasında krizden etkilenme düzeyi yüksek, öncelikli ve bireysel müdahale gerektiren öğrencilerin tespit edilebilmesi için gözlem yapılır ve bu bilgi Rehber Öğretmen / Psikolojik Danışman ile paylaşılır.	Okul Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi		
		'Psikososyal Güçlendirici Destek Programı' Ölüm-Yas Travması Güçlendirici Etkinlikleri Rehber Öğretmen / Psikolojik Danışman tarafından uygulanır.	İlçe Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi		
9	Velilere Travma Sonrası Stres Bozukluğu Bilgilendirme Çalışmalarının Yapılması	Travma Sonrası Stres Bozukluğu ile ilgili veli bilgilendirme mektubunun dağıtımını sağlar.	Rehberlik ve Psikolojik Danışma Servisi	Veli	
		Veliler, ihtiyaç halinde destek alabilmeleri için gerekli sağlık kurumlarına yönlendirilir.	Okul Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi		
		'Psikososyal Güçlendirici Destek Programı' Ölüm-Yas Travması Güçlendirici Etkinlikleri Rehber Öğretmen/Psikolojik Danışman ve/veya İlçe Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi tarafından veliye uygulanır.	İlçe Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi		
10	İzleme ve Değerlendirme Çalışmalarının Yapılması	Okul Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi Okulda yaşanan travma/kriz durumlarına yönelik gerçekleştirilen krize müdahale çalışmalarına Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Hizmetleri Çalışma Raporu'nu (EK_3) doldurarak Okul Müdürlüğü aracılığıyla İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne gönderilir.	Okul Yönetimi Okul Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale Ekibi Tüm Öğretmenler	Öğretmen Öğrenci Veli	Olaydan birinci derecede etkilenen ve risk altındaki öğrenciler, öğretmenler ve veliler belirlenerek ihtiyaç halinde destek alabilmeleri için gerekli sağlık kurumlarına yönlendirilmelidir. Ölüm durumunda taziyelerinizi sunmak, cenaze töreninin detaylarını öğrenmek,

Sıra No	Yapılacak Çalışmalar	Uygulamalar	Sorumlular	Hedef Kitle	Öneri ve Açıklamalar
		Okul Psikososyal Koruma Okul Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi travma/kriz durumlarına yönelik gerçekleştirdiği çalışmalar sonunda gerekli izleme ve değerlendirmeyi yapar, Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Hizmetleri İzleme Formu'nu (EK-4) doldurarak Okul Müdürlüğü aracılığıyla İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne gönderir.	Okul Yönetimi Okul Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale Ekibi Tüm Öğretmenler	Öğretmen Öğrenci Veli	okulun yapabileceklerini ve diğer öğrencilere hangi bilgilerin verileceğini sormak üzere vefat eden öğrencinin ailesi ile iletişime geçilmelidir. Olayın ertesi günü yapılacak sabah töreninde, ölümle ilgili duygular basit ve diğer öğrencilerin duygu dünyasını dikkate alarak ifade edilmelidir. Öğrencilerin ölen arkadaşları için okulun bir bölümünde anma amaçlı köşe oluşturmasına ya da anma töreni yapmalarına izin verilmeli; ancak süreye ve paylaşımların içeriğine dikkat edilmelidir. Paylaşımların içeriği Rehber Öğretmen/Psikolojik Danışman tarafından her gün kontrol edilmeli ve dikkat çeken durumlar için gerekirse gözlem ve bireysel görüşmeler yapılmalıdır. Okulda rutin işleyişe mümkün olduğunca çabuk dönülmesi ve normal müfredata devam edilmesi sağlanmalıdır.
		Bireysel bilgilendirme ve müdahale gerekebileceğinden olay günü okula gelmemiş öğrenciler tespit edilir.			
		Süreç içerisinde olaydan etkilendiği gözlenen öğrencilere bireysel psikolojik destek hizmeti sağlanır.			

ÖLÜM-YAS VAKALARINDA DİKKAT EDİLECEK NOKTALAR

1	Okul Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale Ekibi ve Rehber Öğretmen/Psikolojik Danışman iş birliği ile ölen öğrencinin yakın arkadaşları ya da etkilenme düzeyi yüksek öğrenciler için ilk 24 saat içinde acil destek planı oluşturulmalıdır.
2	Görevlerini sürdüremeyecek durumda olan, etkilenme düzeyi yüksek öğretmen ve personel belirlenmeli ve gerekli yardımı almaları sağlanmalıdır.
3	Okulda yaşanan ölüm olayı; bir kişinin ya da grubun bilmeden ya da bilinçli yaptığı bir davranış sonucunda gerçekleşmiş olabilir. Diğer öğrencilerin ya da personelin sorumlulara karşı gösterdiği tepkilerle ikinci bir krizin yaşanmaması amacıyla önlemler alınmalıdır. Durum kolluk kuvvetlerine haber verilmelidir. Taraflı açıklamalardan ve öfkeli söylemlerden uzak durulmalıdır.
4	Gerekirse güvenlik açısından öğrencilerin, velilerinin gözetiminde okuldan ayrılmaları sağlanmalıdır. Velilerine ulaşamayan öğrenciler olabilir. Öncesinde öğrencinin sorumluluğunu alacak diğer kişilerin iletişim bilgilerine sahip olmak önemlidir.
5	Olay günü okula gelmemiş öğrenciler tespit edilmelidir. Bu öğrencilere bireysel bilgilendirme ve müdahale gerekebilir.
6	Bilgi aktarım sürecinde veli bilgilendirilmesinden önce, ölen öğrencinin ailesine ait telefon numaraları okul SMS sisteminden mutlaka çıkarılmalıdır.
7	Gün sonunda yapılan çalışmalar değerlendirilmeli ve gerekli durumlarda yeniden planlama yapılmalıdır.
8	Travma sonrası yapılacak güçlendirme etkinlikleri belirlenirken; okulun sosyo-kültürel durumu, öğrencilerin etkilenme düzeyi, öğrencilerin gelişim dönemi özellikleri, özel gereksinim durumları dikkate alınarak etkinlikler seçilmelidir.
9	Öğrencilerin, ölen arkadaşları ya da öğretmenleri için okulun bir bölümünde anma amaçlı köşe oluşturmasına ya da anma töreni yapmasına izin verilmeli; ancak süreye ve paylaşımların içeriğine dikkat edilmelidir.
10	Paylaşımların içeriğinin Rehber Öğretmen/Psikolojik Danışman tarafından her gün kontrol edilmesi sağlanmalı ve dikkat çeken durumlar için gerekirse gözlem ve bireysel görüşmeler yapılmalıdır.
11	Ölen öğrenciye ait sıranın sınıftan çıkarılması veya sırasının diğer sıralarla karma yapılması öğrencilerin onayı ve yardımıyla yapılmalı; öğrencilerin vedalaşmaları sağlanmalıdır.
12	Vefat sonrası öğretmen tarafından aile ziyareti yapılması aile için destekleyicidir.
13	Gün sonunda yapılan çalışmalar değerlendirilmeli ve gerekli durumlarda yeniden planlama yapılmalıdır.

ÖLÜM-YAS VAKALARINDA BİLGİ PAYLAŞIMI YAPILIRKEN DİKKAT EDİLECEK NOKTALAR

1	Bilgi verilmeden önce ölümün ne zaman, nasıl ve nerede olduğuna ilişkin doğru bilgi mevcut olmalıdır.
2	Olayla ilgili bilgilendirme yurtlarda ve okulda tüm öğrencilere mümkünse aynı ders saatinde yapılmalı ve olay hakkında basit, net ve doğru bilgi verilmelidir.
3	Haber açık, doğrudan ve zihinsel hazırlığa olanak tanıyacak biçimde verilmelidir. Örneğin “Sizi üzecek bir haber vereceğim.”
4	Verilen bilgiler çocukların yaşına uygun biçimde somut ve gerçek olmalıdır. Bilgi verilirken ölüm doğrudan “öldü ya da vefat etti ifadesi” ile verilir. “Kaybettik, yaşamını yitirdi, aramızdan ayrıldı, melek oldu, gökyüzünde uçuyor, gitti, uyuyor, Allah onu yanına aldı” gibi ifadeler kullanılmamalıdır.
5	Haber iletildikten sonra öğrencilerle birlikte kalınması ve öğrencilerin duygu ve düşüncelerini ifade etmesine olanak sağlanması uygundur. Öğretmenin yorum yapmadan ve yargılamadan kendi duygularını paylaşması; öğrencilerin de duygularını paylaşmalarına izin vermesi uygun olur. Nasihatler vermekten, hızlı çözümler önermekten ve “her şey düzelecek, zaman her şeyi halleder vb.” gibi ifadelerden kaçınılmalıdır.
6	Öğrencinin bir yakını kaybetmesi durumunda öğretmenin, öğrenciye eve kadar veya ailenin kaldığı yere kadar eşlik etmesi uygundur. Öğrencinin veya ailenin izniyle sınıfın geri kalanı olaydan haberdar edilmelidir.
7	Çocuklar buldukları gelişim dönemlerinden dolayı ölümden ve olanlardan kendilerini sorumlu tutabilirler; böyle bir durumla karşılaşıldığında, çocuklara gelişen olayların, onların düşündükleri, söyledikleri ya da yaptıklarından kaynaklanmadığı vurgulanmalı ve bu noktayı anladıklarından emin olunmalıdır.
8	Çocuklar konuyla ilgili aynı soruları tekrar tekrar sorabilir. Çocukların ölüm ve kayıpla ilgili somut fakat eksik bir anlayışları olduğundan, sordukları sorulara somut cevaplar verilmesi oldukça önemlidir.

DOĞAL AFET DURUMUNDA OKULLARDA İZLENECEK ADIMLAR

Sıra No	Yapılacak Çalışmalar	Uygulamalar	Sorumlular	Hedef Kitle	Öneri ve Açıklamalar
1	Güvenlik Önlemleri Alınır Güvenli Alan Kontrolünün Yapılması	Her birey önce kendi güvenliğini emniyet altına alır.	Okul Yönetimi	Okul Yönetimi	Sakin olmak önemlidir.
		Kriz bölgesinde olmanın, güvenliği tehdit edip etmediğinden emin olunur. Kriz bölgesi, güvenliği tehdit ediyorsa güvenli alana geçilir.	Okul Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi Sivil Savunma Ekibi	Öğretmen Öğrenci Veli Okul Personeli	
2	Acil Durum Ekiplerinin Aranması	İhtiyaç halinde 112 aranır.	Okul Yönetimi Okul Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi Sivil Savunma Ekibi		İhtiyaç halinde Emniyet, İtfaiye ve Sağlık Birimleri'ne ulaşılmalıdır.
3	Durum tespitinin (Risk Analizi) Yapılması	Acil temel ihtiyacı olan ve özel desteğe ihtiyacı olan bireyler tespit edilir (İlkyardım, güvenlik, emniyet).	Okul Yönetimi	Okul Yönetimi	
		Su, tuvalet gibi temel ihtiyaçlar sağlanır.	Okul Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi	Öğretmen Öğrenci Veli	
		Öğrencilerin olay yerini görmemesi sağlanır.	Sivil Savunma Ekibi	Okul Personeli	
		Ciddi duygusal tepkileri olan bireyler tespit edilir, diğer kişilerin etkilenmemeleri için kontrollü uzaklaştırılır.			
	Mevcut olan hizmet ve destekler tespit edilir.				

Sıra No	Yapılacak Çalışmalar	Uygulamalar	Sorumlular	Hedef Kitle	Öneri ve Açıklamalar
4	Olay Hakkında İlgili Üst Kurum Bilgilendirmesinin Yapılması	Kriz durumu ile ilgili "Bilgi Notu" hazırlanır. Okul Müdürlüğü tarafından İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ne gönderilir.	Okul Yönetimi Okul Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi		İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ne ve RAM'a yazılı bilgi verilmesi sürecinde 'Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Hizmetleri Gözlem Formu (EK-1)' formundan yararlanılır.
5	Olay Hakkında Öğretmen, Öğrenci, Personel ve Veli Bilgilendirmesinin Yapılması	Bilgi notu hazırlanarak imkânlar doğrultusunda bilgilendirme yapılır (mesaj, basın açıklaması, bilgilendirme panoları, sms vb). Topluluk güvenli bir alana toplanarak kısa, net ve doğru bilgi aktarımı sağlanır.	Okul Yönetimi	Okul Yönetimi Öğretmen Öğrenci Veli	Bilgilerin olduğu yazılı metin hazırlanmalıdır. Gerektiğinde hazırlanan metin basın bildirisi olarak da kullanılabilir.
6	Olayın İçeriğine Göre Güvenlik Açısından Çocukların Ailelerine Tesliminin Yapılması	Her sınıf için öğretmen ve idareci görevlendirmesi yapılır.	Okul Yönetimi Öğretmenler	Okul Yönetimi Öğretmen Öğrenci Veli	Öğrencilerin kime teslim edildiğine dair mutlaka bir liste kaydı oluşturulmalıdır.
7	Çalışamayacak Durumda Olan Personelin ve Öğretmenlerin Tespitinin Yapılması	Gerekli destek için yönlendirme yapılır.	Okul Yönetimi Öğretmenler	Okul Yönetimi Öğretmen Öğrenci Veli	Mutlaka bir liste kaydı oluşturulmalıdır.
8	Okul Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibinin Toplanması	Okul Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi toplanır. Okul ekibi travma/kriz durumunun hemen ardından ayrıntılı bilgi edinmek amacıyla "Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale Hizmetleri Gözlem Formu" nu (EK-1) doldurur. Okul Ekibi travma/kriz durumunda personel kapasitesi yetersiz kaldığında ve destek ihtiyacı ortaya çıktığında "Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale Hizmetleri Destek Talep Formu" nu (EK-2) doldurarak il/ilçe ekibinden destek talep eder.	Okul Yönetimi Okul Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi		Yaşanan sürece ilişkin bilgi tek kaynaktan, net ve yorumsuz verilmelidir.

DOĞAL AFET SONRASI KRİZE MÜDAHALE KONTROL LİSTESİ

Sıra No	Yapılacak Çalışmalar	Uygulamalar	Sorumlular	Hedef Kitle	Öneri ve Açıklamalar
1	Afet Yönetim Merkezi Planlaması Çerçevesinde Hareket Edilir	Okulların yeniden açılması kararı alındığında eğitim-öğretime devam edilir.	İlçe MEM Okul Yönetimi Öğretmenler	Okul Yönetimi Öğretmen Öğrenci Veli	
2	Tüm Öğretmenlere 'Travma Sonrası Stres Bozukluğu Bilgilendirmesi' Yapılır	Öğretmenlerin olayla ilgili paylaşımları alınır.	Öğretmenler Rehberlik ve Psikolojik Danışma Servisi Okul Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi İlçe Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi	Öğretmen	
		Travma sonrası stres bozukluğu ile ilgili bilgilendirme yazısı dağıtılır.			
3	İhtiyaç Duyulan Sınıflarda Travma Sonrası Stres Bozukluğu Bilgilendirmesi Yapılır	Öğrencilerin olayla ilgili paylaşımları alınır.	Öğretmenler Rehberlik ve Psikolojik Danışma Servisi Okul Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi İlçe Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi	Öğrenci	
		Öğrenciler ihtiyaç duyduklarında yardım isteme davranışlarında bulunmaları için teşvik edilir.			
		Travma Sonrası Stres Bozukluğu bilgilendirmesi sırasında krizden etkilenme düzeyi yüksek, öncelikli ve bireysel müdahale gerektiren öğrencilerin tespit edilebilmesi için gözlem yapılır ve bu bilgi Rehber Öğretmen/ Psikolojik Danışman ile paylaşılır.			
		'Psikososyal Güçlendirici Destek Programı' Doğal Afet Travması Güçlendirici Etkinlikleri Rehber Öğretmen/Psikolojik Danışman ve/veya İlçe Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi tarafından öğrenciye uygulanır.			

Sıra No	Yapılacak Çalışmalar	Uygulamalar	Sorumlular	Hedef Kitle	Öneri ve Açıklamalar
4	Velilere 'Travma Sonrası Stres Bozukluğu Bilgilendirmesi' Yapılır	Travma Sonrası Stres Bozukluğu ile ilgili veli bilgilendirme mektubunun dağıtımı sağlanır.	Öğretmenler Rehberlik ve Psikolojik Danışma Servisi	Veli	Veliler, ihtiyaç halinde destek alabilecekleri sağlık kurum ve kuruluşlarına yönlendirilmelidir.
		Veliler, ihtiyaç halinde destek alabilmeleri için gerekli sağlık kurumlarına yönlendirilir.	Okul Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi		
		'Psikososyal Güçlendirici Destek Programı' Doğal Afet Travması Güçlendirici Etkinlikleri Rehber Öğretmen/Psikolojik Danışman ve/veya İlçe Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi tarafından veliye uygulanır.	İlçe Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi		
5	İzleme Değerlendirme Çalışmaları İle Okul Ortamında Değerlendirme ve Yeniden Planlama Yapılır	Yapılan değerlendirmeler doğrultusunda gerekli duyulan alanlarda süreç yeniden yapılandırılır.	Okul Yönetimi Okul Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibi Öğretmenler		

ÖLÜM VARSA SÜREÇ ÖLÜM VE YAS TRAVMASI İLE İLİŞKİLENDİRİLEREK SÜRDÜRÜLÜR.

DOĞAL AFETE MÜDAHALEDE DİKKAT EDİLECEK NOKTALAR

1	İlk kural sakin olmaktır.
2	Her birey önce kendi güvenliğini emniyet altına almalıdır.
3	Kişi, güvenli alanda olup olmadığını kontrol ederek, güvenli alanda değilse güvenli alana geçmelidir.
4	Kendi güvenliğini tehdit ediyorsa yardım etmek için dahi olsa,güvenli alandan asla ayrılmamalıdır.
5	İlk üç koşul sağlanmışsa süreçleri yürütebilecek ve destek verebilecek herkes yardım edebilir.
6	İlk olarak acil medikal bakıma ihtiyacı olan ve ciddi hayati tehlike taşıyan yaralılara ulaşılmaya çalışılmalıdır ve hemen güvenli alana geçilmelidir.
7	Diğer afetzedelerin de güvenli alanda toplanmasına yardım edilmelidir.
8	Öğrencilerin olay yerini görmemesi sağlanmaya çalışılmalıdır.
9	Panik yaratabilecek kişiler diğer kişileri etkilememeleri için kontrollü uzaklaştırılmalıdır.
10	Bireyler duygularını ifade ettikçe rahatladığı için afetzedenin duygularını ifade ederek duygusal deşarj olmasına fırsat verilmelidir.
11	Somut açıklama yapılarak afetzedeye olayla ilgili kısa ve net bilgilendirme yapılmalıdır.
12	Afetzedenin anlattıkları dikkatli ve duyarlı bir şekilde dinlenmelidir.

AFETZEDE İLE KONUŞURKEN DİKKAT EDİLECEK NOKTALAR

S.NO	Yapılacak İşler		Öneriler / Açıklamalar
1	Duygusal deşarj sağlamak	Duygularını ifade etmesine fırsat verilmelidir.	Duygularını ifade ettikçe kişi rahatlar. Gerekirse güvenli ve sakin bir alana geçilir.
2	Somut açıklama yapmak	Öncelikle çocuklara, acilen durumu anlamalarını kolaylaştıracak somut bir açıklama yapılmalıdır.	Karmaşa yaşayan (örn. korku ve panik) öğrencileri sakinleştirmek için olay hakkında bilgi verilir.
3	Dikkatli dinlemek	Kişinin hikâyeleri ve anlattıkları duyarlı ve dikkatlice dinlenilmelidir.	Geleceklerini yönlendirmeye çalışmak yardımdan çok zarar verir.
4	Kendini ifade etmesine fırsat vermek	Duygu, düşünce, davranış, hayalle beden düzeyindeki tüm yaşantılarını aktarma konusunda teşvik edilmelidir.	Konu konuşulmaktan kaçınılmamalıdır. Afete ilişkin ne bildiği, nereden bilgi aldığı gibi sorular sorulabilir. Aksi takdirde olayın konuşulamayacak kadar korkutucu, olduğundan daha yoğun bir endişe ve korkuya yol açabilecek bir olay olduğu izlenimi verir.
5	Kişiyi gözlemek	Kendine zarar verici düşünceleri olup olmadığı gözlenmelidir.	Böyle bir durumdan şüphe edilirse sağlık yetkililerine bildirilmelidir.
6	Konuşmaya zorlamamak	Konuşmakta zorluk çekenler ve konuşmak istemeyenler olabilir, onlar da konuşmaya zorlanmamalıdır. Diğerlerinin de destek aldığı görmek, zamanla onların da kendilerini anlatmalarına yardımcı olabilir.	Sadece sorduğu soruların cevapları verilir. Duygularını ifade etmesi için sanatsal ve günlük tutma gibi yöntemler teşvik edilir.
7	Travma sonrası normal tepkiler bilgilendirmesi yapmak	Yaşadıkları tüm tepkilerin olaydan sonra beklenen bir durum olduğunu anlatmak ve bunların nasıl bir seyir izleyeceği hakkında kendilerini bilgilendirmek çok önemlidir.	Benzer duygu, düşünce ve tepkileri herkesin yaşadığına dikkat çekilir.
8	Geleceğeyönelik planlama yapmasına yardım etmek	Tüm bilgiler alındıktan sonra, kişi ile birlikte olası çözümler üzerinde durup geleceğe ilişkin bir planlama yapmasına yardımcı olunabilir.	Kişinin olay karşısındaki çaresizliğini biraz olsun hafifletebilir ancak gerçekleştirilmesi çok zor olan vaatlerde bulunmak çok ciddi bir hatadır.
9	Belirsizlikleri bir an önce belirgin hale getirmek	Belirsiz olan barınak, ailelerindeki yaralı ve ölüm durumlarının tespiti, fiziksel olarak normal yaşam koşullarına ne zaman kavuşacakları ve kendi sağlık durumları ile ilgili konuların bir an önce belirgin hâle getirilmesi çok önemlidir.	Duruma ilişkin belirsizlikler, yaşadıkları psikolojik yıkımın artmasına neden olur.
10	Günlük yaşam etkinliklerine teşvik etmek	Normal yaşamlarına dönmelerini sağlayacak etkinliklere teşvik etmek gerekir. Böylece, yaşamları üzerinde kontrol duygularının artması sağlanabilir.	Günlük yaşamında keyif aldığı, kendine iyi gelen etkinliklerin farkına varması sağlanarak hayata geçirmesi teşvik edilir.
11	Dayanışma desteği sağlamak	Küçük grup çalışmaları, duygu paylaşımları, sportif ve sanatsal etkinlikler, anma törenleri vs. ile sosyal hayata uyumları sağlanabilir.	Kısa dönemde benzer olayları yaşayanların bir arada olması destek ve dayanışma duygusunu yaşatır, kendilerini daha güçlü hissederler; ancak toparlanabilmeleri için dış çevreyle de bağlantı kurma ihtiyaçları vardır.

YARALANILAN KAYNAKLAR

1. Okul Temelli Psikososyal Koruma Önleme Ve Krize Müdahalede Bir Yol Haritası (2021). Çankaya Rehberlik ve Araştırma Merkezi, Ankara.
2. Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği (2020). T.C. Resmi Gazete, 31213, 14 Ağustos 2020.
3. Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale Hizmetleri Yönergesi (2019). MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara.
4. Psikososyal Destek Programı Uygulama Kılavuzu (2018). MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara.
5. Psikososyal Destek Programı Önleyici Destek Programı (2018). MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara.
6. Psikososyal Güçlendirici Destek Programı Cinsel İstismar Travması (2018). MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara.
7. Psikososyal Güçlendirici Destek Programı İntihar Travması (2018). MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara.
8. Psikososyal Güçlendirici Destek Programı Ölüm Yas Travması (2018). MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara.
9. Psikososyal Güçlendirici Destek Programı Doğal Afet Travması (2018). MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara.
10. İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları İçin Krize Müdahale El Kitabı (2018). Çarşamba Hacı Yılmaz Yılmaz Rehberlik ve Araştırma Merkezi, Samsun.
11. Rehberlik Bülteni (2016). Burdur Rehberlik ve Araştırma Merkezi, Burdur.

PSİKOSOSYAL KORUMA, ÖNLEME VE KRİZE MÜDAHALE HİZMETLERİ GÖZLEM FORMU

Okul				
Tarih				
Yönetici Sayısı				
Öğretmen Sayısı				
Öğrenci Sayısı				
Çalışma Yapılması Planlanan Kişi Sayısı	Öğrenci	Öğretmen	Veli	Diğer
Eğitim Öğretim Başlama-Bitiş Saatleri				
Toplantı Salonu	( ) Evet ( ) Hayır	Kapasite		
Bireysel Görüşmeye Uygun, Kullanılabilecek Oda Sayısı				
Grupla Görüşmeye Uygun, Kullanılabilecek Oda Sayısı				

TRAVMA/ KRİZ DURUMU

( ) Kaza	( ) İntihar
( ) Şiddet	( ) İstismar
( ) İhmal	( ) Doğal Afet
( ) Ölüm	( ) Göç
( ) Terör	( ) Diğer.....

TRAVMA/ KRİZ DURUMU (ayrıntıları ile açıklanacaktır)

--

TRAVMA/ KRİZ DURUMUNDAN ETKİLENEN GRUPLARIN BİLGİLERİ

(Etkilenme durumuna göre öncelikli olarak çalışılması gereken grup sırasına göre doldurulmalıdır)

SIRA	ÇALIŞMA GRUBU (öğretmen, öğrenci, veli, diğer)	ETKİLENME DURUMU	Kişi Sayısı

BİLGİ ALINAN KİŞİLERİN İLETİŞİM BİLGİLERİ

Sıra	Adı Soyadı	Görevi	Cep Tel	Elektronik Posta

OKUL PSİKOSOSYAL KORUMA, ÖNLEME VE KRİZE MÜDAHALE EKİBİNİN YAPTIĞI ÇALIŞMALAR

--

**PSİKOSOSYAL KORUMA, ÖNLEME VE KRİZE MÜDAHALE HİZMETLERİ
DESTEK TALEP FORMU**

(Krizle müdahaleyi yapan psikososyal koruma, önleme ve krize müdahale ekibi tarafından desteğe ihtiyaç duyulduğunda doldurularak il/ilçe psikososyal koruma, önleme ve krize müdahale ekibine iletilecektir.)

Okul/İlçe Adı				
Adres/ Telefon				
Öğrenci Sayısı				
Şube Sayısı				
Öğretmen Sayısı				
Okul Müdürünün Adı-Soyadı/ Cep Telefonu				
Rehberlik Öğretmenin Adı-Soyadı/ Cep Telefonu				
Travmaya/Krizle Yol Açan Olayla İlgili Bilgi (Yeri, Saati, Tarihi, Nasıl Geliştiği)				
Okul/ilçe ekibinin destek isteme nedeni (Okul/ilçe ekibinin olaydan etkilenmiş olması, personel kapasitesinin yetersiz olması vb.)				
Risk altında olduğu düşünülen Kişi Sayısı	Öğrenci	Öğretmen	Veli	Diğer
Okul/İlçe Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale Ekibi Tarafından Yapılan Çalışmalar	☐ İlk yardım müdahalesinin yapılması ☐ Güvenlik önlemlerinin alınması ☐ Sağlık ve güvenlik ekipleriyle iletişime geçilmesi ☐ İl/İlçe MEM' e bilgi verilmesi ☐ Görev dağılımının yapılması ☐ Öğretmenlerin bilgilendirilmesi ☐ Öğrencilerin bilgilendirilmesi ☐ Velilerin bilgilendirilmesi ☐ Yardımcı personelin bilgilendirilmesi			

	Psikososyal destek programının uygulanması ☐ Öğrenci oturumu ☐ Öğretmen oturumu ☐ Veli oturumu ☐ Bireysel çalışmaların yapılması ☐ Grup çalışmalarının yapılması ☐ Diğer .....
İşbirliği Yapılan Kurumlar	
İl/İlçe Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale Ekibinden Yapılması Talep Edilen Çalışmalar	Psikososyal destek programlarından ☐ Öğrenci oturumu ☐ Öğretmen oturumu ☐ Veli oturumu ☐ Bireysel çalışmalar ☐ Grup çalışmaları ☐ Öğrenci bilgilendirme/eğitim çalışmaları ☐ Öğretmen bilgilendirme/eğitim çalışmaları ☐ Veli bilgilendirme/eğitim çalışmaları ☐ Yardımcı personel bilgilendirme/eğitim çalışmaları ☐ Diğer .....

...../...../.....

OKUL/KURUM MÜDÜRÜ

**PSİKOSOSYAL KORUMA, ÖNLEME VE KRİZE MÜDAHALE HİZMETLERİ
ÇALIŞMA RAPORU**

(İl/İlçe/Okul Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale Ekibi tarafından müdahale süresine göre günlük, haftalık, aylık periyotlarda doldurulacaktır.)

Okulun Adı		
Olay		
Çalışma Yapılan Tarihler		
Çalışmayı Yapan Ekip Üyeleri		
Yapılan Çalışmalar (Psikososyal Destek Programı)	Uygulanan Etkinlik/Oturum	Uygulanan Kişi/Grup
Yapılan Diğer Çalışmalar		
Yapılan Çalışmaya Katılan Kişi Sayısı	☐ Öğrenci .... ☐ Öğretmen .... ☐ Veli .... ☐ Yardımcı Personeli .... ☐ Diğer...	
Görüş ve Öneriler		
İzleme İçin Planlanan Çalışmalar		

...../...../.....

İmza

İmza

İmza

İmza

İmza

(Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale Ekibi tarafından imzalanacak)

**PSİKOSOSYAL KORUMA, ÖNLEME VE KRİZE MÜDAHALE HİZMETLERİ
İZLEME FORMU**

(Okul/İlçe/ İl Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale Ekibi tarafından doldurularak bir örneği İl/İlçe Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale Ekibi' ne iletilecektir.)

Okulun/İlçenin Adı	
Olayın Gerçekleştiği Tarih	
Olayın özeti	
Müdahale Çalışmalarının Tamamlandığı Tarih	
İzleme sürecinde yapılan çalışmalar	
Alınan tedbirlerin sonucuna ilişkin bilgiler (Devamsızlık, okula uyum, akademik başarı, sosyal uyum, sosyal destek kaynakları vb. durumlar açıklanacaktır.)	
Psikososyal destek hizmetleri kapsamında işbirliği yapılan kurum ve kuruluşlar ile kurum ve kuruluşların görüş/önerileri	

...../...../.....

İmza

İmza

İmza

İmza

İmza

(Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale Ekibi tarafından imzalanacak)

**OKUL PSİKOSOSYAL KORUMA ÖNLEME ve KRİZE MÜDAHALE
EKİBİ BİLGİ NOTU**

T.C.
..... KAYMAKAMLIĞI
..... MÜDÜRLÜĞÜ

KİME*	
OLAY ÖZETİ**	
AÇIKLAMA***	

*İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü İlçe Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Ekibine ve Rehberlik Araştırma Merkezine yazılı bilgi verilmesi sürecinde 'Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Hizmetleri Gözlem Formu EK-1'den yararlanılır.

**Bilgi aktarım formunda kullanılan "sınırlı" ifadeler kullanılır ve bunlar ışığında bilgilendirme yapılır.

***Olayla ilgili yapılanlar özetlenir. İlçe Kriz Ekibi desteği gerekiyorsa belirtilir. *Psikososyal Koruma Önleme ve Krize Müdahale Hizmetleri Destek Talep Formunu (EK-2) doldurarak il/ilçe ekibinden destek talep eder.*